DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

20. maj 2010 *

I sag C-111/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 68 EF og 234 EF, indgivet af Okresní soud v Chebu (Den Tjekkiske Republik) ved afgørelse af 3. februar 2009, indgået til Domstolen den 23. marts 2009, i sagen:

Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group

mod

Michal Bilas,

har

* Processprog: tjekkisk.

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne C. Toader (referende dommer), K. Schiemann, P. Kūris og L. Bay Larsen,

generaladvokat: J. Mazák
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— den tjekkiske regering ved M. Smolek, som befuldmægtiget

— den tyske regering ved M. Lumma, som befuldmægtiget

— den slovakiske regering ved B. Ricziová, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud-Joët og M. Šimerdová, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 24 og 26 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1).

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group (herefter »ČPP«), et forsikringsselskab med hjemsted i Den Tjekkiske Republik, og Michal Bilas, en forsikringstager bosat i Slovakiet, angående et krav om betaling af en forsikringspræmie.

Retsforskrifter

3 Kompetencereglerne i forsikringssager er fastsat i afdeling 3 i kapitel II i forordning nr. 44/2001, som omfatter forordningens artikel 8-14.

4 Forordningens artikel 8 bestemmer:

»I forsikringssager afgøres kompetencen efter denne afdeling, jf. dog artikel 4 og artikel 5, nr. 5.«

5 Forordningens artikel 12, stk. 1, bestemmer:

»En forsikringsgiver kan kun anlægge sag ved retterne i den medlemsstat, på hvis område sagsøgte har bopæl, hvad enten sagsøgte er forsikringstager, sikret eller begunstiget, jf. dog artikel 11, stk. 3.«

6 Forordningens artikel 13 bestemmer:

»Denne afdeling kan kun fraviges ved en aftale om værneting:

1) der er indgået, efter at tvisten er opstået, eller

[…]«

7 Artikel 22 i afdeling 6 i kapitel II i forordning nr. 44/2001 indeholder bestemmelserne om »Enekompetence«.

8 Forordningens artikel 24, som er indeholdt i afdeling 7 med overskriften »Aftaler om værneting« i kapitel II, bestemmer:

»For så vidt en ret i en medlemsstat ikke allerede er kompetent i medfør af andre bestemmelser i denne forordning, bliver den kompetent, når sagsøgte giver møde for den. Denne regel finder ikke anvendelse, såfremt sagsøgte giver møde for at bestride rettens kompetence, eller såfremt en anden ret i medfør af artikel 22 er enekompetent.«

9 Afdeling 8 med overskriften »Prøvelse af kompetencen og af sagens antagelse til påkendelse« i kapitel II i forordning nr. 44/2001 omfatter artikel 25 og 26.

10 Forordningens artikel 25 bestemmer:

»En ret i en medlemsstat, for hvilken der som det væsentligste indbringes en retstvist, der i medfør af artikel 22 henhører under en i en anden medlemsstat beliggende rets enekompetence, skal på embeds vegne erklære sig inkompetent.«

11 Samme forordnings artikel 26, stk. 1, bestemmer:

»Såfremt en person, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges ved en ret i en anden medlemsstat, men ikke giver møde, erklærer den pågældende ret sig på embeds vegne inkompetent, hvis den ikke er kompetent efter reglerne i denne forordning.«

12 Artikel 35 i forordning nr. 44/2001, som er indeholdt i kapitel III med overskriften »Anerkendelse og fuldbyrdelse« under afdeling 1 med overskriften »Anerkendelse« har følgende ordlyd:

»1. En retsafgørelse kan endvidere ikke anerkendes, såfremt kompetencereglerne i kapitel II, afdeling 3, 4 og 6, er tilsidesat, eller der foreligger tilfælde, som omfattes af artikel 72.

[...]

3. Kompetencen for retterne i domsstaten kan ikke efterprøves, jf. dog stk. 1. Den i artikel 34, nr. 1, omhandlede efterprøvelse vedrørende grundlæggende retsprincipper kan ikke foretages i forhold til kompetencereglerne.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

13 ČPP har den 14. april 2008 anlagt sag mod Michal Bilas ved den forelæggende ret med påstand om, at sidstnævnte tilpligtes at betale et beløb på 1 755 CZK med tillæg af morarenter, som udgør den skyldige forsikringspræmie i henhold til en forsikringsaftale indgået mellem parterne den 30. maj 2002.

14 Michal Bilas, som af Okresní soud v Chebu blev opfordret til at afgive indlæg, har bestridt den af ČPP nedlagte påstand i realiteten uden at have fremsat den indsigelse, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, er inkompetent.

15 Okresní soud v Chebu har i forelæggelsesafgørelsen anført, at det følger af forordning nr. 44/2001, at den i mangel af en sådan indsigelse ikke kan undersøge, om den har kompetence, for så vidt som tvisten ikke er omfattet af de situationer, som fremgår af forordningens artikel 25 og 26.

16 Okresní soud v Chebu har desuden anført, at hvis den udtaler sig om sagens realitet uden at undersøge, om den har kompetence, vil dens afgørelse ikke kunne anerkendes i medfør af artikel 35 i forordning nr. 44/2001. Det er således i henhold til denne bestemmelse ikke muligt i en medlemsstat at anerkende en afgørelse, der ikke er blevet afsagt af en ret, som er kompetent i henhold til afdeling 3, 4 og 6 i kapitel II i denne forordning. Det er opfattelsen hos Okresní soud v Chebu, at for så vidt som sagen er

blevet indbragt for den i strid med nævnte forordnings artikel 12, stk. 1, vil dens afgørelse ikke kunne blive anerkendt i en anden medlemsstat.

17 Den forelæggende ret er således i tvivl med hensyn til, om en sådan konklusion er korrekt. Den har anført, at den enten burde have mulighed for at undersøge, om den har kompetence, uden hensyntagen til artikel 26 i forordning nr. 44/2001, eller at den for så vidt angår dens kompetence burde kunne anvende forordningens artikel 24, selv om muligheden for at anvende denne bestemmelse ikke udtrykkeligt fremgår af ordlyden af artikel 8 i samme forordning.

18 Okresní soud v Chebu har, henset til disse betragtninger, besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 26 i […] forordning […] nr. 44/2001 […] fortolkes således, at den ikke tillader en ret at undersøge, om den har international kompetence, når sagsøgte deltager i proceduren, selv om der er tale om en sag, som henhører under de obligatoriske kompetenceregler i forordningens [kapitel II,] afdeling 3, og søgsmålet er blevet anlagt i strid med disse regler?

2) Kan sagsøgte qua sin deltagelse i proceduren tillægge retten international kompetence i medfør af artikel 24 i forordning [nr. 44/2001], også når proceduren er underlagt de obligatoriske kompetenceregler i forordningens [kapitel II,] afdeling 3, og søgsmålet er blevet anlagt i strid med disse regler?

3) Såfremt spørgsmål 2) besvares benægtende: Kan det forhold, at sagsøgte deltager i en procedure vedrørende forsikring for en ret, som ikke har kompetence i henhold

til forordning [nr. 44/2001], anses for en aftale om værneting som omhandlet i [denne forordnings] artikel 13, stk. 1?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det andet spørgsmål

19 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 24 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, uden at reglerne indeholdt i afdeling 3 i kapitel II i forordningen er overholdt, er kompetent, når sagsøgte giver møde og ikke fremsætter nogen indsigelse om, at retten er inkompetent.

20 Dette spørgsmål drejer sig om, hvorvidt det forhold, at sagsøgte giver møde og ikke fremsætter nogen indsigelse om, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, er inkompetent, udgør en stiltiende udvidelse af kompetencen, selv i tvister, på hvilke de specielle kompetenceregler fastsat i forordning nr. 44/2001, såsom dem, der er indeholdt i forordningens kapitel II, afdeling 3, i forsikringssager, finder anvendelse.

21 Det bemærkes herved, at artikel 24, første punktum, i forordning nr. 44/2001 indeholder en kompetenceregel, som er baseret på sagsøgtes fremmøde, for alle tvister, hvor kompetencen hos den ret, for hvilken sagen er indbragt, ikke følger af andre bestemmelser i denne forordning. Denne bestemmelse finder også anvendelse, når en sag er blevet indbragt for retten i strid med forordningens bestemmelser, og indebærer, at

sagsøgtes fremmøde kan anses for en stiltiende accept af, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, har kompetence, og dermed som en udvidelse af dennes kompetence.

22 Artikel 24, andet punktum, i forordning nr. 44/2001 foreskriver undtagelser til denne generelle regel. I henhold til denne bestemmelse foreligger der ikke en stiltiende udvidelse af kompetencen hos den ret, for hvilken sagen er indbragt, såfremt sagsøgte fremsætter en indsigelse om, at retten er inkompetent, og således giver udtryk for sin modvilje mod at acceptere denne rets kompetence, eller såfremt der er tale om tvister, for hvilke nævnte forordnings artikel 22 fastsætter regler for enekompetence.

23 Artikel 24, andet punktum, indeholder en regel, som afgrænser anvendelsesområdet for den generelle regel. Som den tjekkiske, den tyske og den slovakiske regering samt Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har anført, skal den følgelig anses for en undtagelse og skal fortolkes indskrænkende.

24 Det følger heraf, at artikel 24, andet punktum, i forordning nr. 44/2001 ikke kan udstrækkes til at tillade udelukkelse af anvendelsen af den generelle regel i artikel 24, første punktum, for andre tvister end dem, som den udtrykkeligt henviser til.

25 Ifølge retspraksis vedrørende artikel 18 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som i det væsentlige er identisk med artikel 24 i forordning nr. 44/2001, finder den generelle regel om en stiltiende udvidelse af kompetencen anvendelse i de tilfælde, som ikke udtrykkeligt er omfattet af undtagelserne i artikel 18, andet punktum. Domstolen har i forbindelse med en tvist, hvor parterne havde indgået en værnetingsaftale, udtalt, at der ikke af nævnte konventions almindelige opbygning eller formål kunne udledes nogen begrundelse for at antage, at parterne skulle være afskåret fra at indbringe deres sag for en anden ret end den, der var udpeget i aftalen (jf. dom af 24.6.1981, sag 150/80, Elefanten Schuh, Sml. s. 1671, præmis 10, og af 7.3.1985, sag 48/84, Spitzley, Sml. s. 787, præmis 24 og 25).

26 Under disse betingelser og henset til, at kompetencereglerne i afdeling 3 i kapitel II i forordning nr. 44/2001 ikke udgør regler for enekompetence, skal den ret, for hvilken sagen er indbragt, uden at de nævnte regler er overholdt, erklære sig kompetent, når sagsøgte giver møde og ikke rejser nogen indsigelse om, at retten er inkompetent.

27 Okresní soud v Chebu har i forelæggelsesafgørelsen rejst spørgsmålet, om dens afgørelse, hvis den erklærer sig kompetent på grundlag af artikel 24 i forordning nr. 44/2001, uden at reglerne i afdeling 3 i kapitel II i denne forordning er overholdt, kan risikere ikke at blive anerkendt, jf. nævnte forordnings artikel 35, stk. 1.

28 Det bemærkes herved, at det følger af artikel 35, at en årsag til manglende anerkendelse kan være en tilsidesættelse af de specielle kompetenceregler, herunder reglerne i forsikringssager, som har til formål at sikre en øget beskyttelse af den svageste part.

29 Denne bestemmelse vedrører manglende anerkendelse af afgørelser afsagt af en ret, som savner kompetence, og for hvilken sagen ikke er blevet indbragt under overholdelse af disse regler. Den finder således ikke anvendelse, når en afgørelse afsiges af en domstol, som har kompetence. Dette er navnlig tilfældet for en ret, for hvilken sagen er indbragt, også selv om de nævnte specielle kompetenceregler ikke er blevet overholdt, og for hvilken sagsøgte giver møde, idet han ikke fremsætter nogen indsigelse om, at retten er inkompetent. En sådan ret er således kompetent på grundlag af artikel 24 i forordning nr. 44/2001. Denne forordnings artikel 35 er derfor ikke til hinder for anerkendelse af en afgørelse afsagt af denne ret.

30 Selv om kompetencereglerne på de områder, som er omhandlet i afdeling 3-5 i kapitel II i samme forordning, har til formål at sikre en bedre beskyttelse af den svageste part (jf. i denne retning dom af 13.12.2007, sag C-463/06, FBTO Schadeverzekeringen, Sml. I, s. 11321, præmis 28), kan disse afdelingers fastlæggelse af, hvilken ret der har kompetence, ikke pålægges denne part. Hvis denne part frit beslutter at give møde, vil vedkommende i medfør af forordning nr. 44/2001 have mulighed for at

fremsætte en realitetsindsigelse for en anden ret end dem, som fastlægges på grundlag af disse afdelinger.

31 Den tjekkiske og den slovakiske regering har i deres indlæg understreget, at, for at sagsøgtes fremmøde i en sag kan anses for en udvidelse af kompetencen i en tvist som den, der foreligger i hovedsagen, bør sagsøgte, som er den svageste part, sættes i stand til at have fuldt kendskab til konsekvenserne af, at han fremsætter en realitetsindsigelse. Den ret, for hvilken sagen er indbragt, skal således med henblik på beskyttelse af den svageste part på embeds vegne efterprøve, om partens viljestilkendegivelse rent faktisk er bevidst og tilsigter at tillægge retten kompetence.

32 Det bemærkes, at en sådan prøvelsespligt kun kan pålægges ved, at der i forordning nr. 44/2001 indføres en udtrykkelig regel herom. Den ret, for hvilken sagen er indbragt, vil imidlertid altid, henset til formålet med kompetencereglerne i afdeling 3-5 i kapitel II i forordningen, som er at tilbyde en bedre beskyttelse til den part, som anses for den svageste, kunne sikre sig, at den person, som er blevet sagsøgt for den pågældende ret, under disse omstændigheder har fuldt kendskab til konsekvenserne af sit fremmøde.

33 Det følger af det foregående, at det andet spørgsmål skal besvares med, at artikel 24 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, uden at reglerne indeholdt i kapitel II, afdeling 3, i denne forordning er overholdt, skal erklære sig kompetent, når sagsøgte giver møde og ikke rejser nogen indsigelse om, at retten er inkompetent, idet et sådant fremmøde udgør en stiltiende udvidelse af kompetencen.

Det første og det tredje spørgsmål

34 Henset til den bekræftende besvarelse af det andet spørgsmål er det ufornødent, at Domstolen behandler det tredje spørgsmål, idet dette spørgsmål kun er blevet stillet af den forelæggende ret i tilfælde af, at det andet spørgsmål blev besvaret benægtende.

35 Hvad angår det første spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 26, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 bemærkes blot, at eftersom det fremgår af Domstolens besvarelse af det andet spørgsmål, at den forelæggende ret i denne sag skal erklære sig kompetent i medfør af denne forordning, vil en undersøgelse af den nævnte bestemmelse, som efter sin ordlyd kun finder anvendelse ved en ret, som ikke har kompetence i henhold til nævnte forordning, være uden relevans.

Sagens omkostninger

36 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 24 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, uden at reglerne indeholdt i kapitel II, afdeling 3, i denne forordning er overholdt, skal erklære sig kompetent, når sagsøgte giver møde og ikke rejser nogen indsigelse om, at retten er inkompetent, idet et sådant fremmøde udgør en stiltiende udvidelse af kompetencen.

Underskrifter